

مبانی اخلاق حرفه ای مدیریت

با ویکرد اسلامی-ایرانی

دکتر معصومه مقیمی فیروز آباد

دکتر حسن ملکی (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

سرشناسه	: مقیمی فیروز آباد، معصومه، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی اخلاق حرفه ای مدیریت (با رویکرد اسلامی-ایرانی) / معصومه مقیمی فیروز آباد- حسن ملکی
مشخصات نشر	: تهران: نشر دا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۱ ص.
شابک	: 978-600-7925-30-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: اخلاق حرفه ای
شناسه افزوده	: ملکی، حسن، ۱۳۳۳
رده بندی کنگ	: BJ۱۷۲۵/م۷م۲۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۱۷۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۶۰۷۰۳۰

انتشارات دا

دفتر نشر: میدان انقلاب، خ جمال‌آباد، کوچه دانشور، پلاک ۵، واحد ۸
تلفن: ۶۶۴۲۱۵۳۴ - ۶۶۵۶۷۳۶۲

نام کتاب: مبانی اخلاق حرفه ای مدیریت (با رویکرد اسلامی-ایرانی)

مؤلفین: دکتر معصومه مقیمی فیروز آباد- دکتر حسن ملکی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه / چاپ اول ۱۳۹۴

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۲۵-۳۰-۰

*کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر و مؤلف محفوظ است و هر گونه کپی

برداری از آن پیگرد قانونی دارد*

فهرست

۷	 مقدمه:
۱۱	 فصل اول: مفهوم شناسی اخلاق
۱۱	 معنای اخلاق
۱۳	 طبقه بندی علم اخلاق
۱۳	 علم اخلاق
۱۳	 تفاوت علم اخلاق از نگاه اندیشمندان اسلامی و غربی
۱۵	 اقسام اخلاق
۱۵	 اخلاق توصیفی
۱۵	 اخلاق هنجاری
۱۶	 ۱- نظریه های غایت انگارانه (نبحه مورد)
۱۶	 ۲- نظریه های وظیفه گرایانه (فرآیند مورد)
۱۷	 ۳- نظریه یا مکتب مبتنی بر فضیلت
۱۷	 فرا اخلاق
۱۸	 فلسفه اخلاق
۲۰	 تنوری ها و مکاتب اخلاق
۲۰	 مکاتب واقع گرا
۲۱	 مکاتب غیرواقع گرا
۲۲	 شیوه تبیین نظام اخلاقی
۲۳	 نظام اخلاق اسلامی، غایت گرا یا وظیفه گرا؟
۲۳	 نظام اخلاقی اسلام عقلانی است یا وحیانی؟
۲۴	 تفاوت نظام اخلاقی اسلام با دیگر نظام ها
۲۵	 غایت نظام اخلاقی اسلام

۲۶	تفاوت اخلاق و حقوق
۲۸	ارتباط دین و اخلاق
۳۰	نظریه تباین
۳۰	نظریه اتحاد
۳۱	نظریه تعامل
۳۱	نیازمندی‌های دین به اخلاق
۳۲	وابستگی‌های اخلاق به دین
۳۷	فصل دوم: مبانی اخلاق اسلامی
۳۸	مبانی انسان‌شناسی
۳۸	آفرینش دو جلدی از ن
۴۰	فطرت
۴۲	عقل
۴۳	اختیار
۴۵	اجتماعی بودن انسان
۴۷	مبانی ارزش‌شناسی
۴۸	چیستی ارزش‌ها
۴۸	ارزش اخلاقی
۴۹	خاستگاه ارزش‌ها
۵۰	نسبی یا مطلق بودن ارزش‌ها
۵۲	معیار فعل اخلاقی
۵۵	مبنای اخلاقی بودن رفتار
۵۹	فصل سوم: مکاتب و نظریه‌های اخلاق حرفه‌ای
۵۹	مکتب سود انگاری
۶۰	مکتب تکلیف‌گرایی
۶۱	مکتب عدالت توزیعی
۶۴	مکتب آزادی فردی

فصل چهارم: تاریخچه اخلاق حرفه‌ای	۶۵
اخلاق حرفه‌ای در ایران باستان	۶۵
آموزه‌های اخلاقی در مدیریت کوروش	۶۸
دوران اسلام و تمدن اسلامی	۷۱
شاخصهای رفتاری جوانمردی سازمانی	۷۳
تاریخچه اخلاق کاری در غرب	۷۶
فصل پنجم: حیطه‌های علم اخلاق در مطالعات مدیریت و سازمان	۷۹
اخلاق شخصی (اخلاق کار)	۷۹
اخلاق حرفه‌ای	۸۰
اخلاق سازمانی	۸۲
اخلاق کسب و کار	۸۴
اخلاق مدیریت	۸۵
نقش راهبردی اخلاق حرفه‌ای در سازمان و مدیریت	۸۶
تحویلی نگری در اخلاق حرفه‌ای	۸۷
فصل ششم: مؤلفه‌های اخلاقی مدیریت	۹۱
آموزه‌های اخلاقی و مدیریتی سعدی	۹۱

مقدمه:

مهارت آموزی در رشته ها و فنون گوناگون دارای ابعاد سه گانه نظری، عملی و اخلاق حرفه ای می باشد و در برخی از کشورهای توسعه یافته، ضمن ارتقای جایگاه اخلاق حرفه ای، در صورت عدم کسب امتیاز لازم در آن گرایش، مهشمال به کار صادر نمی شود. در فرهنگ ملی ما نیز گل نبشتهای بنیاد آری از شهر سوخته و الواح قرائت شده از روزگار هخامنشیان، اخلاق حرفه ای را در مشاغل مختلف به ویژه بین الملل ترسیم می نماید.

آثار مکتوب و مستند از سده های ایران بر تأکید ایرانیان بر رعایت اصول اخلاقی در کار حکایت دارد از جمله اخلاق مشاغل نزد پیشدادیان و کیانیان، ارزش های اخلاقی نزد ساسانیان، دلایل بودن دستمزد در دوران هخامنشیان و اخلاق حرفه مندی و پیشه وری در ایران باستان. کتاب های بسیاری هم در دوره تمدن اسلامی در آداب حرف و شیاع نگارش یافته اند مانند مکاسب شیخ انصاری. زکریای رازی نمونه بارز آشنایی است که توجه خاصی به رعایت اخلاق در حرفه خود داشته است تا آنجا که بانی اخلاقی این دانشمند در کتاب رسائل فلسفی او در سال ۱۹۳۵ توسط پل کراوس کشف و به زبان های مختلف چاپ گردید (قراملکی، ۱۳۹۱). دین مبین اسلام نیز بر روی سه پایه استوار است: اعتقادات، احکام و اخلاق. جالب این جاست که اخلاق نقش زیر بنایی و تعادل بخشی را در این عرصه ایفا می نماید. اچ. جی. ولز از نویسندگان نیمه اول قرن بیستم،

تعلیمات اسلام را از متعالی ترین و عملی ترین تعلیمات جهانی خوانده و آن را به اوصافی چون اصالت و شرافت و عدل و انصاف و تفاهم و مدارا ستوده است. جرج برناردشاو، از حکما و نویسندگان انگلیسی قرن بیستم، در کتاب اسلام راستین می نویسد: اگر در صد سال آینده دیانتی امکان یابد که بر مردم انگلیس و بلکه بر تمام اروپا حکومت کند، آن می تواند اسلام باشد. با وجود داشتن چنین گنجینه ای، همه بزرگان اهل معرفت خراب گرفته اند بر کسانی که نام مسلمان برخورد نهاده و نام مسلمانی را به رفتن بپسند و ناموزون خود از رونق انداخته اند و مردمان را به هزار شبهه افکنده اند. اگر خلق و خوی رسول الله (ص) نیز همین بوده است؟! (الهی قلم، سال ۱۳۵۰).

گرتو قرآن بدین نظم خواند:

و گویا خطاب حافظان به امیرات داران چنین مخزن ناب اسرار چنین است:

ای دل به کوی عشق گذاری نمی کنی.

اسباب جمع داری و کاری نمی کنی.

هرچه زندگی انسان پیچیده تر و ازحالت ابتدایی و بسیط خارج می گردد، مسئله اخلاق هم شکل گسترده تر و پیچیده تر می شود. به خود می گیرد و تعریف اخلاقی روابط انسان ها در جامعه مشکل تر می شود و تشخیص مصادیق اخلاقی از غیر اخلاقی دشوارتر می گردد. امروزه تمایز اخلاقی از فعالیت های روزمره بشری را می توان نام برد که به عنوان یکی از شاخه های اخلاق کاربردی یا حرفه ای، بررسی نشده باشد یا نتوان از آن در اخلاق بحث کرد (شریفی، ۱۳۸۸). از طرف دیگر بسیاری گمان می کنند بین اخلاقی

بودن و برنده بودن یا سود بردن باید یکی را انتخاب کنند و لذا اخلاق را محدودیتی می‌پندارند که مانع موفقیت آنها می‌شود حتی برخی همچون پرفسور هنری آدامز^۲ استاد دانشگاه هاروارد معتقدند معنویات یک تجمل‌گرا و خصوصی است.^۳ (ماکسول، ۱۳۸۸). موضوعاتی همچون انصاف، تصمیم‌گیری در خصوص اینکه چه چیزی درست یا غلط است، مشخص نمودن عملیات و مقرراتی که رفتار مسئولانه بین افراد را رکن می‌کند در حوزه اخلاقیات قرار دارند (ارم واشون^۴، ۲۰۰۳). به نظر دفت^۴ اخلاقیات ارتباط نزدیک و تنگاتنگی با ارزش‌ها دارند و عنوان ابزاری نگریسته می‌شوند که ارزش‌ها را به عمل تبدیل می‌کنند. اخلاق، یعنی رعایت اصول معنوی و ارزش‌هایی که بر رفتار شخص یا گروه حاکم است، مبنی بر اینکه درست چیست و نادرست کدام است؟ (رحمان سرانست^۴، ۱۳۰۴). کشور ما به رغم دورنمای روشن تاریخی و تمدنی و میراث زرین فرهنگی و دینی در افق کنونی نسبت به کشورهای صنعتی غرب و حتی برخی جوامع شرقی پیشرو با وضعیتی مناسب شأن تاریخی خود در توسعه اخلاق حربه‌ای فاصله دارد. این در حالی است که تاریخ فرهنگی و دینی این سرزمین همان‌طور که به اجمال اشاره گردید حامل گنج‌های گرانبازی در این مورد است. نکته مهم اینکه باید توجه داشت رویکرد غرب به اخلاق حرفه‌ای در بخش مدیریت یک رویکرد ابزارگرایانه به نظر می‌رسد نه غایت‌گرایانه. اخلاق حرفه‌ای در کشور

^۲ - Henry Adams

^۳ . Arme & Ashton

^۴ . Daft

اسلامی، باید اسلامی و علمی باشد. غربی ها به اصول اخلاقی تکیه می-
کنند که در متون دینی مآآمده است ولی جامعه ما هنوز شناخت کافی از
این گنجینه معارف ندارد (قراملکی، ۱۳۸۸)

در حوزه تحقیقات مقایسه کمی واجمالی بین تحقیقاتی که در کشورهای
صنعتی در این خصوص انجام می شود ومطالعات منتشر شده به وسیله
محققان جامعه ما حکایت از فقر معرفتی نسبت به اخلاق حرفه ای دارد.

این کتاب در شش فصل تنظیم شده است:

در فصل اول به کلیات مفهوم اخلاق پرداخته می شود ومباحثی چون
معنای اخلاق، اقسام اخلاق، تئوری های اخلاقی، شیوه تبیین نظام
اخلاقی، معیار اخلاق وقانون و ارتباط دین و اخلاق مطرح می گردد.
سپس از آن جا که ریکه پژوهش، اسلامی است، ضرورت دارد مبانی
اخلاق اسلامی هم چون اساس شناسی، ارزش شناسی ومعیار فعل
اخلاقی بررسی گردد. در فصل سوم مکاتب ونظریه های اخلاق حرفه ای
ودر فصل چهارم، تاریخچه اخلاق حرفه ای در حیطه های ایران باستان،
دوران اسلام وغرب مورد بررسی قرار می گیرد. در فصل پنجم به شفاف
سازی مفهوم اخلاق حرفه ای وتفکیک آن از مفاهیم مشابه مانند
اخلاق سازمانی، اخلاق مدیریت و اخلاق شغلی پرداخته می شود ونقش
راهبردی اخلاق حرفه ای در سازمان وتحویلی نگری در اخلاق حرفه ای
تبیین می گردد. در فصل ششم برخی مولفه های اخلاقی مدنیت معرفتی
و تحلیل می گردد